

Vprašanje obnove

Vkljub temu da še niso minuli dnevi razdeljanja in se še vedno uničuje naše narodno premoženje; vkljub temu da še nismo mogli sestaviti pregleda vse škode, ki je nastala v naši ožji in širši domovini, je vendar potrebno, da se že zdaj pripravimo na bodoče čase, ko bo treba vso to škodo popraviti, seveda v kolikor se da popraviti. Kajti drži, da je bilo povzročeno mnogo take škode, ki je nepopravljiva. Poglejmo le človeška življenja, katerih nihče ne more več vrniti, in ta življenja predstavljajo dragocen narodni kapital, s katerim mora računati vsakdo, ki se zanima za javne zadeve, pa naj bo to kmet, delavec ali razumnik.

Treba bo popraviti nastalo škodo, treba bo nanovo postaviti naše vasi, naše domove, naša gospodarska poslopja; obnoviti bo treba živinorejo, obnoviti sploh vse gospodarsko življenje. Marsikaj je tako nujno, da je treba popraviti in napraviti že sedaj, marsikaj pa je takega, kar bo moralo čakati na povojne redne čase, nekaj zaradi tega, ker je sedaj zaradi vojnih razmer to nemogoče opraviti, nekaj pa zato, ker nam manjkajo sredstva, bodisi denarna, bodisi tvarna.

Zato bo treba delo pri obnovitvi deliti: prvi del poslovanja obnovitvene organizacije naj bo tak, da bo zadoštil najbolj nujnim potrebam, za drugi del obnove pa bo treba počakati boljših časov.

Glede tega drugega dela obnove danes ni mogoče dovolj stvarno razpravljati. Pripraviti pa se je treba tudi na to delo ne samo z vso vnašo, temveč tudi s primerno strokovno pripravo, ki bo upoštevala vse potrebe povojnega časa in nam pripravila velikopotezen strokovni načrt za obnovo, ki ga bo treba potem v rednih razmerah postopno izvesti. Tudi drugi narodni hodijo po tej poti, zlasti Nemčija, ki se že danes pripravlja, da bo namesto porušeni mest in naselij postavila nova, lepša bivališča za vse sloje prebivalstva.

Seveda pa pri tem ne gre pozabiti, da so to le priprave, da pa je hkratu treba izvesti prvo delo, ki bi ga lahko kratko imenovali samo zaslino obnovo, ki naj popravi samo najnujnejše, tako da bodo ljudje, čeprav v težavnih okoliščinah, še vedno lahko delali in se preživeli do boljših povojnih časov.

Kdor koli se bo pri nas lotil obnovitvenega dela, bo moral to delo deliti na že opisani načini, priznavajoč zlasti nujnost in potrebo prve, reči bi: začetne in zaslinske obnove, ne da bi zanemaril priprave za velikopotezno obnovitveno delo po vojni.

Upoštevati je treba danes dejstvo, da bo tudi začasna ali zaslinska obnova zaradi vojnih časov naletela na mnogo ovir, katere bo treba premagati. Danes so morate potrebe civilnega prebivalstva stopiti nekoliko v ozadje zaradi važnih vojnogospodarskih nalog. Zato tudi obnovitveno delo ne sme pozabiti, kaj je glavni cilj sedanje vojne in se mu bo treba pač prilagoditi danim razmeram, katerih ni mogoče izpremeniti. Vendar pa se da tudi v okviru danih možnosti opraviti veliko koristnega dela, katero bo vse naše ljudstvo znalo ceniti.

V zvezi s tem se nam zdi nujno potrebno navesti nekaj načelnih misli, kako naj bi pri tem prvem obnovitvenem delu ravnali, da ne bomo delali napak, ki nam bi povzročale občutno škodo, ki bi nam jemala preveč dragocenih sil in tako škodovala drugim važnejšim ciljem, katere je treba danes doseči. Mislimo pri tem zlasti za izkušnje, ki smo jih svoj čas imeli glede politike javnih del pri nas in nam se je marsikaj težko odvajati stare miselnosti in privaditi na nove razmere.

Zlasti sodimo, da je potrebno pri začetnem obnovitvenem delu ravnati čim bolj naglo, da ne bomo padali v stare birokratske napake, ki so nas veljale že ogromno sredstev, nam vzele ogromno dragocenega časa ter izčrpale velik del naših sil. Obnovitveno delo mora biti sproščeno birokratskih vezí in se mora zavedati, kaj je bistveno: doseči v danih razmerah z najmanjšimi sredstvi največji učinek, t. j. zlasti omogočiti obnovo našega gospodarskega življenja. Zato po starih paragrafi in po starem konjiku ne bo mogoče voziti, če hočemo, da bo vsaj najvažnejše obnovitveno delo hitro in plodno opravljeno.

To bi bila prva stvar, katero bi polagali na srce onim, ki se poklicno ali nepoklicno bavijo z obnovo.

Drugo: velikopotezno načrti so kaj lepa stvar, toda od kod vzeti sredstva za to? Paziti je treba na to, da bodo ti načrti tudi v skladu z našimi narodnogospodarskimi možnostmi v sedanosti in v bodočnosti. Kaj nam pomagajo milijonski krasni načrti, če jih ne bo mogoče uresničiti niti sto let po vojni, nekaj zaradi pomanjkanja sredstev, nekaj pa zaradi dejstva, da je njihov narodnogospodarski račun postavljen na napačno podlago in bi z manjšimi sredstvi dosegli lahko veliko večji učinek. Vse spoštovanje pred našimi inženjerji in arhitekti, ki so nam dali že veliko lepih načrtov in postavili stavbe, ki so v ponos mestu in deželi, toda drugo vprašanje je, kaj so ta dela v narodnogospodarskem in socialnem smislu dejansko pomenila za naš narod.

Zato bo treba načrte za bodočnost, zlasti pa za najbližje in najnujnejše potrebe gledati ne samo s tehničnih stališč, temveč tudi s stališča zasebne in narodnogospodarske donosnosti. Da pri tem delu ne morejo sodelovati samo tehniki, temveč tudi narodni gospodarski inženjerji in oni, ki jim je na srcu blaginja skupnosti, je vsakomur jasno. Brez sodelovanja vseh

Se računat čna slovenske Landvolk mit dem Kommunismus ab! Zwei Szenen von der antikomunistischen Kundgebung in Boronice. — Take obračunava slovensko kmečko ljudstvo s komunizmom. Dva prizora s protikomunističnega shoda v Boronici dne 14. maja

Današnji politični in gospodarski položaj Poljakov

Berlinski tednik »Das Reich« je pred kratkim objavil članek o današnjih razmerah na Poljskem. Pisec daje pregled o uspehih obnovitvenega dela zasedbenih oblasti in poudarja voljo poljskega ljudstva do življenja. Po vseh žalostnih posledicah vojne se je poljski narod naglo streznil in se vrnil na delo, da si je tako zagotovil ne le vsakdanji kruh, marveč je prispeval tudi precejšnjo količino živila za vojske, ki danes branijo Evropo pred boljševizmom.

Boljševiška nevarnost, ki se je vnovič približala poljskemu ozemlju, je močno vplivala na preusmeritev poljskega prebivalstva, ki noče imeti z boljševiki nič skupnega, razen nekaj drobcev, ki izvirajo iz starih nezadovoljstev krajev, koder niti nekdanja poljska republika ni mogla za stalno narediti reda. Boljševiki so sicer poskušali pridobiti nezadovoljnejše na svojo stran in so jim

včasih s padali pošiljali orožje, vendar večjega obsega to gibanje ni zavzelo.

Tudi ne drži trditve zavezniške propagande, ki je prepričevala svet, da so se poljski uporniki takrat, ko je boljševiška vojska vdrla v nekatere dele nekdanje Poljske, pridružili Sovjetom. Napak bi bilo, ako bi po primeru nekaj ponesrečenih uporniških poskusov sklepal, da vse poljsko prebivalstvo misli enako. Kdor je zadnje čase to deželo prepoval, ugotovi, kako točno drži trditev nemškega generalnega guvernerja, da je to ozemlje, na katerem biva 17 milijonov ljudi in je od njih nad 80% Poljakov, eno najmirnejših ozemelj vse Evrope.

Pisec pravi dalje, da je nemška oblast takoj po zasedbi začela odstranjevati posledice vojne in omiljevati stisko, v katero je prebivalstvo zašlo. Miselnost pre-

bivalstva je mnogo bližja nemštvu kakor drugim narodom, kajti v deželi je še polno spomenikov nemško poljskega kulturnega sodelovanja, zraven pa so povsod opazni dobri sadovi pametne politike pokojne avstroogrske monarhije, ki je Poljakom omogočila dobo razvoja in vzpona. Se danes se marsikateri Poljak spominja tiste dobe kot najuspešnejše dobe v svojem življenju. Danes ni več redko, da si poljski ljudje pripenjajo na prsa odklovanja, ki so si jih priborili kot dobri vojniki avstroogrske države. Ne da se tajiti, da so bili Poljaki pravi vojniki, posebno pa njihovi častniki, ki so bili na mestu takrat, ko jih je maršal Pilsudski poklical v boj proti prodirajočemu boljševiškem generalu Tuhačevskemu.

Tod je nemška zasedbena oblast naša primerno oporo, da je po četrtstoletnem preletu zopet začela obnavljati mostove, ki so nekoč spajali ob naroda.

Takoj po zasedbi je morala nemška oblast začeti s preureditvijo gospodarstva, prenehati s starimi načini ter izvesti načrt, po katerem naj bi to ozemlje prehranjevalo ne le samo sebe, marveč tudi druge dele Evrope. Sprva se je to zdelo malo verjetno in skoraj neizvedljivo, kajti spomladi l. 1940 je bilo treba na ozemlje zasedene Poljske iz Nemčije pripeljati 7000 vagonov žita, da je bila preprečena lakota. Ako se poljska delovna sila ne bi takoj dala na razpolago koristim evropske skupnosti, bi bilo nemogoče, da je lani iz Poljske vsako uro odpeljal v Nemčijo po en dolg vlak samo žita in krompirja. Samo v pol leta je bil izvoz odvečnih pridelkov iz Poljske tolik, da bi naloženi vozovi sestavljali vlak, čigar stroj bi stal v Parizu, zadnji voz pa v Kijevu.

Je treba delo izvršiti v celoti, je to delo tudi v resnici treba dovršiti v celoti, in sicer hitro. Drugače zastoj zabijamo sile in zastojni časovi za dela, ki bodo dala sadove in postala donosna ter uporabna šele tedaj, ko bo celota dovršena.

Pa še nekaj je potrebno: urad za obnovo že deluje; ali ne bi bilo koristno, če bi naša javnost zvedela, kako si zamišlja svoje delo; kaj ima v načrtu, kaj že izvršuje. Mnogo pametnih predlogov in misli, zlasti glede nujnosti sameravnih del bi se lahko tako zvedelo, in to bi bilo samo v korist stvari same.

Vsem Slovencem je izredno do tega, da se čim bolje in čim hitreje obnovi naša porušena, požgana domovina, zato je tudi prav, če s vsemi silami sodelujemo pri tem delu, da bomo čimprej dosegli cilj, katerega moramo doseči.

IZ VSEBINE I

- Stran 1:
Vprašanje obnove.
Današnji politični in gospodarski položaj Poljakov.
- Stran 2:
Prebujenje na notranjem Krasu.
- Stran 3:
Kaj je za odraščanje in osvobodjenje Slovencev pomenila Hotedražica.
- Stran 4:
Boris Kidrič ali malo pridne življenje slovenskega rdečega poglavarja.
- Stran 5:
»Narodne osvobodilne vojske« in njihovi nastopi — pa sapiskih rdečega vojnega poročevalca.
- Stran 6:
Gerencijski in primerki prišli mobilizirani pripadajoče »Narodne osvobodilne vojske«.
Slike o delu Osvobodilne fronte v žirih.

Da so mogli Poljake pripraviti o nujnosti in potrebi takšne gospodarske politike, je bilo treba drugačnih sredstev, kakor pa je sila. Zlasti so morali Poljaki uvideti, da je to tudi njim v korist. Blizu Radoma je začel delovati poseben kmetijski zavod, ki je poskrbel, da so poljski kmetje dobili za sajenje odlične krompir namesto prejšnjega, ki je bil že neodporen in podvržen raznim boleznim. Ta zavod in posebne zgradbe kmetije, kjer so začeli gojiti posebne vrste rž, so samo v okoliščini radomskega okraja dvignile 40.726 po večini poljskih kmetij.

Zunanja slika se je močno spremenila n. pr. tudi v okolici Lublina, kjer mora celo najstrožji opazovalec ugotoviti, da snažnejših, skrbneje obdelanih in pametno vodenih posestev, kakor so tu, tudi v Nemčiji sami ni. Poljski kmet ti bo s ponosom pokazal prezračevalnik na strehi svojega hleva, s posebnim ugodjem bo gledal svoje živali, razkazoval svoj vrt in popravljen hišo s higiensko urejenim gnojiščem ter priznal, da je te prepotrebne stvari pridobil od nemških kmetijskih svetovalcev. Poljski agronomi so lahko pričeli, kako se je dvignila kakovost kmetijskih pridelkov in uvedlo pametnejše izkoriščanje gnojil in zemlje.

Agronomi so zdaj tu nekakšni kmetički glavarji in vodijo po 80 do 100 vasi. Po njihovih navodilih in nasvetih so se kmetje lotili tudi izboljševanja del: kajti prostrana so bila zemljišča, skozi katera so se vlekle neurejeni potoki in spreminjali plodno zemljo v močvirja. Mnogo zemljišč je postalo spet rodovitnih in kmetje sami so v nekaj letih rešili preveč vprašanje, ob katerem so poprej poljski poslanci leta in leta lomili kopja.

Uspehi so vidni povsod: v pridelovanju povrtnine, zelenjave, v govedoreji in konjereji, v kokošereji, sadjarstvu, žitarstvu in vsem kmetovalstvu. Vse to je prav za prav nekako poljsko glasovanje v boju za evropsko prehrano, hkrati pa tudi poljsko priznanje nemškemu vodstvu, ki je z malim številom strokovnjakov stalo ljudstvu ob strani in mu pomagalo z nasveti ter praktičnimi napotki. Vodstvo je dalo kmetom umetna gnojila, uredilo pametno razdelitev zemlje in zagotovilo poljskemu kmetu ne le samopreskrbo, marveč tudi velike možnosti za izvoz odvečnih pridelkov. Nedvomno pomeni za vas, ki ima 1800 prebivalcev, dosti, ako so tile mali kmetje na ne preveč plodnem ozemlju, ki meri vsega 650 hektarjev, v enem letu pridelali toliko, da so lahko izvozili tudi 520 stotov ovs, 360 stotov rži, 160 stotov pšenice, 2200 stotov krompirja in 52.000 jaje, in so vzile temu ohranili izdatke količine za svojo preskrbo.

Kajpak da so Poljaki s drugimi evropskimi narodi vred prišli nositi del vojnih bremen in omejitev. Toda poskrbljeno je, da se lahko nasiti sleherni prebivalec, pa naj bo meščan ali kmet. Čedno obeljeni meščani in podeželani so dokaz, da se je vzle vojni splošna ravnen dvignila.

Za vse poljsko prebivalstvo v mestih in na deželi je tako imenovani Poljski glavni izvršni odbor izvedel veliko socialno delo. Ta odbor je bil ustanovljen na vzpodbudo mednarodnega odbora Rdečega križa, da bi skrbel za poljske vojne ujetnike, a je okvir tega dela prekoračil in predstavlja z 50 mesnimi odbori in 1260 oddelki na podeželju, 14.000 nametščenci in ogromnim številom idealnih brezplačnih sodelavcev močan socialni činitelec, ki ga nemški generalni guverner priznava za pravega in edinega zastopnika koristi poljskega naroda. Tukaj se poljski narod udeležuje na široki podlagi in po lastni pobudi, in je s tem dobil nekako »naravno avtonomijo«.

Ogledati si je treba 1729 ljudskih kuhinj, več sto počitniških kolonij in 270 otroških vrtcev, pa se vsakdo lahko prepriča, kako je razpredena mreža dobrodelnosti in kako vnašo se lajšata beda in stiska. Tukaj dajejo pravi zastopniki poljskega naroda in varuhi poljskih koristi odgovor tistim beguncem, ki so mislili doseči svoj uspeh s tem, da so zahodne sile nehale Poljakom pošiljati živila, ki so nekaj časa šla skozi Zenevo. Vsak dan dobiva poldrugi milijon ljudi dnevne obroke in se prebija skozi stisko, v katero jih je pahnila vojna. Tisoči zavojov gre vsak teden za poljske delavce v Nemčijo in za poljske vojne ujetnike.

Tudi kulturno življenje se poglablja. Opere, gledališča, koncerti, obilen knjižni trg, navadne in poklicne šole, javno

Dalje na 2. strani.

De je tako, začnimo se mi meriti p
z enakim merilom. Kri takih irtev, kako
je Terezija Mavsar, nem to zapoveduj
Rdeči priganjači zaslužijo vsaj tako us
do, tudi če danes še sedijo na toplem
nekateri celo na upravnih in vidnih me
stih. Tudi mi zagovarjamo načelo enako
pravnosti, namreč da naj bo pravica z
vse enaka!

Pisma nam in vam

Čen. uredništvo!

Poleg drugih perečih vprašanj, ki danes tarejo Ljubljano, zlasti seveda njeno renejšo polovico in številne begunske družine, ki so se brez vseh sredstev zašle pod njeno varstvo, je tudi slano-vanjsko vprašanje. Že večkrat sem bral po časopisih prošnje, naj se priglase tisti, ki bi bili voljni vzeti pod streho kakšnega brezdomca, žrtve komunizma. Uspeh takšnih prosenj pa menda ni preveč zadovoljiv, kar sklepam iz tega, da se dobrodelne ustanove še vedno obračajo na imovilejši del naše javnosti s takšnimi prošnjami.

Zanesljivo vem, da je v Ljubljani ne-štetlo stanovalj res malo zasledenih, in to po navadi po ljudeh, ki jim je komunistično tolovajstvo vsaj pri srcu, če ne več. In zakaj so ta stanovalja tako malo? Sedena? Na to vprašanje tudi ni preveč teko odgovoriti. Precej je v Ljubljani družin, ki so »prispevale« k »osvoboditvi« tem, da so poslale vsaj po enega, če ne kar po več članov v hribe. Drugi, ki so ostali doma, so se v svojem stanovalju lahko še bolj razmahali kakor pa prej. Zanesljivo vem za primere, ko se ti »preostali« družinski člani naravnost spreha-jajo po skoraj praznem večsobnem in razkošno opremljenem stanovalju. Mnogo je celo primerov, ko je doma v stanovalju ostala samo žena-mati, medtem ko so mož in otroci odšli vsi v hribe.

Mislím, da bi bilo stanovaljsko vprašanje v trenutku rešeno, če bi takšna skoraj prazna stanovalja ljubljanskih OFarskih simpatizerjev s silo zasegli in jih dali na razpolago tistim, ki se morajo — menda ne le zato, ker so bili vedno zavedni narodnjaki in so kot takšni prišli ob vsa — stiskati po nezdravih luknjah, pa naj bodo to Ljubljantani ali pa begunci z dežele. Zakaj ne bi svojeve tistih, ki so odšli v hribe na lastno pobudo ali na pobudo »narodno tako zavednih« staršev, brezobzirno kaznovali vsaj a tem, da bi jim dodelili na njihova stanovalja begunce? Naj po nauku svojih komunističnih idej prisilno delijo svoje dobrine s onimi, ki nimajo ničesar.

Pomislite še tole: ali so bili komunisti zunaj na deželi tudi tako obzirni, ko so pošlene in delavske ljudi pregnali iz njihovih domov in jim le domove v neštetih primerih tudi požgali. Ali mar komunisti in njihovi simpatizerji zaslužijo sploh še kakšno obzirnost, če pomislimo, kako brezobzirno so njihove tolpe ravnale s podeželani? Komunisti še danes naravnost zasmehujejo svoje žrtve po Ljubljani, ko jih vidijo, kako komaj za silo oblečeni hodijo po mestu in iščejo hrane in stanovalja. Če bi bil ta del Ljubljane res tako silno »narodno zaveden«, sem prepričan, da se dobrodelnim ustanovam pač ne bi bilo treba tako zavzemati za begunce. Tudi stanovaljska stiska ne bi bila tako občutna, kakor je sicer. Mislíte, da bi bila?

Nisem maščevalec Hovek, mislim pa, da bi tisti, ki toliko govorijo o »potreb-nosti žrtve«, pač lahko prevzeli nase vsaj takšne žrtve, ki so v primeri s begunčevimi nič.

K. F.

Spoklovaní gospod urednik!

Rada bi Vam napisala nekaj vrstic o stvari, ki tudi zadeva splošno zdravje. Stanujem nekje v ljubljanskem predmestju in imam vsak dan priliko opazovati, kako se nekateri ljudje, srečni lastniki večjih ali manjših vrtov, prav nič ne ozirajo na predpise, ki jih je mestna oblast že pred časom izdala in s katerimi je hotela preprečiti, da bi se razširjale razne nalezljive bolezni.

Naj povem kar naravnost, za kaj gre. V našem predmestju, ki slovi po tem, da je skoraj vse leto bogato na raznih vrstah solate, lastniki teh vrtov prav pridno zalivajo solato ne samo s vodo, ampak tudi s gnojnicjo. Kolikor mi je znano, se to prejšnja leta, vsaj nekaj časa po tistem, ko je oblast prepovedala zalivanje solate s gnojnicjo, ni dogajalo. Pa je bilo vendar dovolj solate, tudi če so jo v dnevi, ko ni bilo dežja, zalivali s čisto vodo. Letos pa se zdi, kakor da nekateri pridelovalci solate niso več zadovoljni z obilico pridelka in da hočejo naravo prisiliti, da bi jim dala še več kakor doslej. Zato so segli po sredstvu, ki je sicer prepovedano, a učinkovito, po gnojnicji.

Zaradi splošnega zdravja je oblast pred časom ukazala izvesti posebno kanalizaci-jo ter zapovedala, da je treba položiti iz stranišč in gnojničnih jam posebne odločne cevi v glavno odvodno cev. Vsa ne-snaga naj bi se pod zemljo odtekala dalje, da tako ne bi razširjala raznih bolezenskih klic. Predmetni lastniki zemljišč so se po tej odredbi nekaj časa menda ravnali, a zadnje čase se jim, kakor kaže, škoda zdi, da bi močno domačo gnojilo odteklo brez haska po podzemskih cevih, ko bi ga bilo vendar s tolikim pridom mogote uporabiti kot gnojilo po vrtnih gredicah. In tako se je zgodilo, da je zdaj po lepi zeleni solati spet nekam neprijetno zad-žalo, čeprav je videti tako lepa, čista in sveža, kakor bi bila zrastle čez noč.

Mislím, da bi bilo le prav, če bi ljudje nehali zalivati solato s gnojnicjo, saj bo prav tako dobro uspevala, tudi če ji bodo zalivali s svežo, neokuženo vodo. Bolezni, zlasti nalezljive, je zdaj v vojnem času tako in tako dovolj in ni treba, da bi jih še s solato, ngravano s gnojnicjo, nosili domov. Kaj ni tako, gospod urednik?

S solato, ki je vsekakor zelo važna hrana, imamo zadnje čase že tako in tako precejšnje križe, ker smo gospodinje v več-nem strahu, kdaj se nam bo steklenica z oljem posušila. Zato pač ni prav, da bi nam še na drug način jemali dober tek...

Predmestna gospodinja.

Kaj je za ozdravljenje in osvobojenje Slovencev žrtvovala Hotederščica

»Ali je to res potrebno?« se je marsikdo spraševal, ko je drugi dan po komunističnem napadu na Hotederščico — o sv. Jožetu letos — ogledoval požga-ne hiše in gospodarska poslopja, razdrte strehe in razbita okna.

Marsikatero gorje bi bilo našemu narodu prihranjeno, če bi ne bilo po-vsod, in tudi pri nas jih ne manjka ta-kih, ki so s prekanjeno agitacijo o »osvoboditvi«, o »delitvi«, o »pomoci« delovnemu ljudstvu delali za OF, in če bi ne bilo še drugih, ki so temu verjeli. Marsikatero gorje vsemu narodu in tudi Hotederščici, tej mali, poštini in junaški notranjski vasi.

Ze takoj v začetku naše samoobram-be proti rdečim tolovajem se je tudi pri nas ustanovila Vaška straža. Sestavljena iz domačinov je bila povezana s sosed-nimi posadkami za skupne nastope.

Toda spletkarije raznih domačih »Mi-niteljev« in zvita igra savojske cesar-ske vojske sta brž storili svoje. Proti-

je treba vero in duhovnike popraviti in podobne stvari. Far z debelim vratom bo po vojski pet let na prisilnem delu in bo šel v Sibirijo na odrešenje. Vedno glase-neje je bilo slišati zahteve: »Tega je treba likvidirati, pa onega itd.«

Prišli so v noči od 12. na 13. okto-bra spet v vas; splošna mobilizacija! Signali so vse skupaj v neko hišo. Bolj zaznamovane so dobro zastražili. Kratek nagovor, da bomo s svojo udeležbo odločilno pomagali pri razvoju vojne, katere bo, če ne v dveh tednih, pa v dveh mesecih zanesljivo konec.

Prav ta njihova mobilizacija je imela poleg žalostne, slabe strani, tudi to do-bro, da so fantje in moške, ko so videli OF od blizu, začeli trezno misliti in po-tem delati zaključke, katerih sad je bil: Proč od komunizma in sleparske OF!

In tako se je 20. novembra ustanovila v Hotederščici domobranska postojanka, ki se čvrsto drži, kljub temu da je bila že tolikokrat napadena. Člani posade-

Hotederščica: Hiša bajtarja, ki se je požgali komunisti pri napadu 18. marca letos

nje zrasel zid junaških src, ki se ne bodo uklonila nobeni sili.

Vprašati se je ob tej priliki, ali je res od uničenja Hotederščice odvisen ko-nec sedanje vojne. Ali je po požigu in porušenju preprostih kmečkih in delav-skih domov v tej siromašni notranjski vasi sovjetska zmaga ali vsaj zmaga na-ših banditov kaj bližja ali kaj verjetnejša? Ali so prebivalci Hotederščice in drugi Slovenci zaradi tega kaj srečnejši, kaj bolj svobodni?

Ker so boji za Hotederščico in zadnji napadi nanjo bili že popisani, naj se ob tej priliki spomnimo žrtve naše vasi v boju proti komunizmu.

Prvi je padel Neveda Janes, Semrlav Janes po domače. Kroga ga je zadela na patrolnem obhodu v Ziberšah. Bil je izvrsten pevec. Fant, vesel in navdušen protikomunistični borec!

Ob splošni mobilizaciji so odvedli in dobro zastražili Rupnika Francea. Imel je ravno zaradi značajnega neizprosne-ga stališča do komunizma obljubljeni, da pojde s poti. Odpeljali so ga z doma, za katerega se je toliko trudil. Zadela ga je zahrbtna kroga nekje ob Kolpi že 22. oktobra lani in je pokopan v Ko-čevju.

Da bi zakrili taka umazana dejanja, so terenci prav pridno lagali: »Bolan je menda in leži nekje v bolnišnici. Saj je že preje imel vsa gnila pljuča in ni čudno, da je umrl. Povrh je še izdajalec, ki ni vreden, da živi!«

Ob splošni mobilizaciji so odpeljali tudi Rupnika Janeza, občinskega komi-sarja. Bil je ustrezljiv in nepristranski vaški skrbnik. Ko se je oglašil farni zvon sv. Janeza in oznanjal, da ga ni več med živimi, so sikale komunistke: »Prav, da je storil konec. Ne bo več ušil in pre-peval tiste: 'Slovence sem!'« Kolikim je preskrbel za pelje na grobu, toda nje-mu so poskrbeli hotenjski komunisti, da je bil zagreben kot žival.

Tudi onim, ki jih je bila sama skrb za dom in delo, niso prizanesli. Med drugimi so odvedli s seboj Groma Pavle-ta in Petkovška Francea iz Ravnika.

Bajce Franc, Grom Pavel, Neveda Janes, Pivk Feliks, Petkovšek Franc, Rupnik France, Rupnik Ivan, Zelenc Valentin

komunistični nastopi niso bili več dovo-ljeni in nekako mesec dni pred 8. sep-tembrom 1943 je bila posadka v Hote-derščici razpuščena. Precej zasluge za to in za drugo delo v korist OF ima neka bivša poštarica, ki je največ »uspehov« dosegla s svojim »moralnim« življenjem. V vas je po razpustu prišla potem savojska vojaška posadka. »Radi varno-sti«, so rekli. Poznejši časi so pokazali, da zato, da so badolejši pri svojem najslavnem pohodu 8. septembra 1943. Ali skozi našo vas bolj brez skrbi. »Oku-pator«, proti kateremu se je naša OF tako »borila«, je odšel, ne da bi bili navdušeni rdeči borci za »svobodo« stopili v akcijo. Pač pa so se nekateri prav-ganjeno poslavljali od svojih sovražni-kov.

»E, signore, un baccio!« Nato pa: »Daj mi pištolo, puško, mitraljez, da po-bijem te bele pse!« Nič čudnega! Saj ni teh ljudi že preje nič oviralo, da ne bi bili hodili z badolejši skupaj na lov in na zabavo v italijanske utrube!

Stopili so na plan skriti in odkriti simpatizerji OF, to je: že dolgo skrbno pripravljene in vzgajane komunistične celice v Hotederščici. Primarsiral je v vas eden mlajših kolovodij, segel v roko savojskemu brigadirju, ki mu je izročil orožje...

Potem se je začela akcija za odhod v »osvobodilno« vojsko, v gozd:

»Pojdi z nami v boj za narod! Izena-čiti je treba kmeta in delavca! Deliti bomo in, če greš k nam, boš dobil kos sosedovega grunta ali pa dobro službo!«

Ce ti vse to ni šlo v glavo, si lahko slišal še tole:

»Prišli bodo Nemci — katerih po dru-gih trditvah menda že ni bilo nobenega več na svetu — in »belogardistične« iz-dajalci, ki jih je toliko, da skoraj ni kam stopiti, te bodo dali pobiti!«

No, in odrinilo je v gozd več fantov in mož k tistim, ki so odšli že pred dve-ma letoma. Prišli so večkrat nazaj do-mov pogledat, po hrano ali pa v župni-šče zasliševati župnika. »Zakaj je pa pri-digat proti njim?« tako je rekla tudi kakšna neumna ali slepa »dobrac« duša.

Konec septembra so prišli tolovaji ma-lo bolj slovesno v vas in jo — nebra-njeno — »zavzeli« ter na mitingu sredi vasi govorili o izdajalski »beli gardi«, ki je kriva vsega na svetu in kali ve-selje v komunističnem raju. Trdili so, da

dobro vedo, da branijo lastni dom in svoje in se tako borijo za lepšo bodoč-nost slovenskega naroda.

V kakšno napoto je Hotederščica ko-munističnim tolovajem in kako radi bi jo strli, priča — poleg silovitih napadov — tudi okrožnica, ki jo je partijski svet »XXX. divizije narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije« poslal vsem članom komunistične partije dne 21. marca letos. Okrožnica pravi med drugim:

»Tovariši Tito, sekretar Centralnega komiteta Komunistične partije Jugosla-vije in vodja naše partije, je kot glavni poveljnik NOV in POJ dal povelje za splošno ofenzivo... Prvi cilj naše ofen-zive: utrjena domobranska postojanka Hotederščica, ni bila zavzeta. Krive so

Hotederščica: Hiša delavca, ki se je požgali komunisti pri napadu 18. marca letos

največ pomanjkljivosti organizacije ter sama izvedba operacij. Hotederščico na-padamo še enkrat, ker mora pasti. Osvo-jevitev te postojanke je velikega voja-škega pomena, še bolj pa političnega...«

Toda Hotederščica navzile Titovi za-povedi in navzile povelju Komunistične partije ni padla. Doživela je silovite na-pade, doživela ruševine, toda stoji da-nes trdnjeje, kakor je stala pred tremi meseci. Namesto kamnitih zidov je okoli

Oba sta bila poštena delavca, ki sta ho-tela z delom pomagati staršem! Ni ju več, njun grob je nekje v gozdu!

Ob vsaki novici: ni več tega ali one-ga, so se orosile oči poštenih Hotenjcov, sočustvujočih s prizadetimi družinami. O marsikaterem sinu ali očetu pa ni glasu, ki bi povedal, ali je še živ, ali pa že davno trohni v gozdu...

Kot domobranec je bil iz zasede ustrel-jen Bajce Franc, sin edinec. Fant je ži-

vel v skromnih razmerah, pa se ni dal premočiti komunistični propagandi s vse-mi njenimi vabami.

Pri napadu letos o sv. Jožetu je bil na položaju smrtno zadet Pivk Feliks. Miren, dober fant, ki je dobro razume-l čas in vedel, kje je mesto poštenega slo-venskega človeka. Počiva v družbi juna-kov na Orlovem vrhu.

Ob istem napadu je bil od drobca mine smrtno zadet posestnik Nagode Ja-nez, oče številne družine.

Feliks Pivku je sledil v družbo na Orlov vrh Zelenc Valentin. Pri vestnem izpolnjevanju službe za domovino si je ranil roko. Nastopilo je zastrupljenje, ka-teremu ni bilo pomoči. Bil je vztrajen v boju, bil je junak!

Padlim junakom in žrtvam iz Hote-derščice želimo miren počitek v Bogu!

Francitu Peršinu v spomin

Junaka v cvetu mladosti smo sa ved-no izgubili. Padel je v boju za dosego svojih slovenskih idealov.

Pa zakaj, Franci, je prav Tebe usmr-tila komunistična kroga? Zakaj prav Te-be, ki smo Te vsi tako radi imeli. Ze leta 1942 si moral pred posavskimi ta-renci iskati drugod varnega zavetja. Tvo-ja mladostna volja in junaška odločnost sta Ti gotovo pri napadih na svojem domu podaljšala življenje za dobri dve leti. Ze takrat si bil smrti zapisan. Kdo Te je obsodil na smrt? Tvoji sovaščani. Po nalogu tvojih bivših družvenih to-varišev so Ti zločinci stregli po življe-nju. Umaknil si se zaradi tega drugam. Bridko razočaran si razmišljal, kaj je ne-koč govoril ta ali oni predsednik tega in onega društva ali krožka, in kaj poče-nja ta sedaj in kje je. Življenje ti je grenilo spoznanje, da vsa tista tako ime-novana »vodilna« plast s proforskimi glavami na čelu sanja le o bodočem rde-čem raju in o stolčkih, ki jih menijo za-sesti. Dobro si vedel, kakšno moč raz-vijajo eni, drugi pa čepijo v varnem za-pečku, dasiravno so si prav ti marsikdaj prej lastili raznotera vodstva in nadzor-stva. Za boj jih zdaj ni bilo nikjer.

Franci, gotovo bi se bili vsi dogodki zadnjih dveh let razvijali precej druga-če, ako bi vsi ti, ki so se Tvojega lepega pogreba res obilno udeležili, spoznali to, kar si spoznal Ti, in se vsaj deloma odločili za pot, za katero si se brez vsa-kega oklevanja in prigovarjanja odločil Ti. Ko si se vrnil domov, si bil med prvimi pri Vaški straži. Toda nisi našel tam tistih, katere si gotovo pričakoval, ali pa si videl, kako iščejo le samega sebe. Tvoj čisti fantovski ponos pa ni poznal sebičnosti.

Da bi se drugim godilo bolje in bi bili za svoje življenje in imetje vsaj ne-koliko varni, si se nesebično žrtvoval in dal slovenski domovini in Bogu svoje življenje.

Hotederščica: Poškodovana cerkev pri napadu 18. marca letos

Hotederščica: Tako je počastil spomin svojega strica Gabrovška njegov nečak Bajce, sedaj politkomisar

Nadaljevanje s 7. strani.

Odšli smo proti Golem. Krepko smo jo mahali, pa smo zaradi bolnega terena večkrat počivali. Prišli smo dopoldne okoli desetih na Golo. Tu smo jedli sir in nato še kosilo pri Angeli. Tu je že bilo nekaj lovarišev iz naše brigade in drugi. Ostali smo vse popoldne in noč na Golem. Proti jutru je prišla gor Levstikova brigada. Še v redu, ni imela še cele borbe — borbe z Nemci.

O angleških bedakih

Ob 2 popoldne smo šli v Rob, da bi dobili kako zvezo. Za »Levstik« je prišlo nekaj Angležev, ujetnikov iz Italije. Ti so hoteli, da bi jih mi prevzeli in gнали k Jonesu. Boge kam! Tega nisimo hoteli. Angleži namreč nočejo naše orožja: zahtevajo avtomatsko orožje in obleko! Bedaki mislijo, da smo pod Angleži in jim bomo priskrbeli frak ali kaj!

Prenočili smo na Golem. Srečal sem Krpance iz Titinega terena. To je bilo 2. novembra...

Popoldne 3. novembra smo odšli proti Robu. Počasi smo šli. Videli smo, da ni pravega vodstva. Murat se je postavil na čelo in govoril seveda z vsako kličjo, ki smo jo srečali. Z velikim cinizmom smo prišli ponosno do Roba, ko bi lahko bili v eni uri tam. Tu smo se spet čakali, da je Murat opravljal svoje govorice pri znanih. Šlo mi je že na živce. In ko smo se vračali, smo zvedeli za Staneta, Marka in Črta.

Spet je šel v hišo in se tam pogovarjal. To me je že zjezilo. Odšel sem noter in ga vprašal, kaj misli. Jasno je na nas že pozabil in tam govoril s fračami. Malo mu je bilo nerodno. Odšli smo nazaj proti mlinu za Robom. Prihiti je za nami in se začel zaradi mene razburjati. Malo sem mu jih povedal in jeza je bila med nama. Piši me v r... — po domače. Na vso jezo je v mino organiziral večerjo — žgance.

Nato smo šli nazaj v hrib do Osredka in tam v skednju prespali. Zjutraj pa naprej do Golega. To je bilo 4. novembra. Na Golem smo si pa preskrbeli hišo, kjer smo čakali, kaj bo.

Popoldne so doglali, da se bo iz ostankov I., IV. in delavskega bataljona formirala »Ljubljanska brigada«, dokler ne pride prava komanda iz II. in III. bataljona. Murat je šel zvečer v Brest ali Tomišelj na revizijo.

Nisem hotel zraven, tudi če ne bi nič jedel. To mi je namreč na moč odvratno. Ni druge poti. Pa sem rajši lačen kakor pa to. Šli so drugi. Jaz sem rekel, da grem rajši namesto vseh na stražo, samo da ne grem na ta mrzki posel. Samo enkrat sem bil, pa ne grem več.

Šli smo proti Krvavi peči, vendar smo na sredi poti zavili na vzhod in prišli v vas Purkarče. Med potjo so začasno formirali 2 bataljona. Ukmar je postal komisar te »brigade«. — Drasler pa komandant. Rudi namestnik komisarja, jaz pa namestnik komandanta. Bomo videli!

Rad bi vpeljal kaj novega, ako se bo dalo: pripravno stanje, mrtve straže in druge važne stvari, ki jih ne znamo. Pa menda ne bo šlo preveč lahko. Bomo že še videli. Bom že polagoma sufliral to in ono. Nočejo in nočejo razumeti, da je treba malo drugače delati kot preje s Savojei. Osiguranje mora biti drugače organizirano.

Popoldne ob 2 smo prišli v vas, se razvrstili po skednjih in hišah, poslali patrole in postavili straže. Za enkrat je še mir. Smo tik nove ceste za Krvavo peč. To ni preveč važno, da bo še Prenočili smo sijajno.

»Zvečer so ga likvidirali...«

Včeraj so ujeli dezertirja-belogardi-sta, ki se je skrivaj že dolgo časa s štirimi drugimi in nas napadal. Priznal je vse na zasliševanju, kako so delali. Zvečer so ga likvidirali. Poslali so patrole po ostale, pa ne vem, če jih bodo dobili. Zvečer smo sijajno prespali.

6. novembra. Ta dan sta končno prišla Jaka in Kolumb! Seveda je bilo razburjenje, pa saj je vseeno. Menda se čustijo zapostavljene, ker je bila brez njih organizirana komanda. Prišel je tudi III. bataljon. Milka je dobila strel skozi porcijo in nahrbtnik. Tudi I. bataljon je prišel, seveda zelo decimiran.

Strašne izgube za ta čas! Gobe je padel, Micka, Krista bosta tudi najbrže umrli — dobila je strel skozi pljuča. Vida iz II. bataljona je tudi padla (Jaka...?).

Jugov je prišel sam brez četa. Zgle-da, da je strahopetec in je vse pustil, samo da se je sam prebil. Precej se jih je tudi predalo. Vendar prehudo ni. V glavnem bodo vsi prišli. Tudi Majda je prišla, Konrad in Turk od teatra.

Jelko je seveda pričal na dolgo in široko. Jugov prav tako — neverjetne storje. Mogoče je res, mogoče ne. Se bo že videlo.

Še vedno čakamo v teh Purkarčah. Sicer se je obetalo potovanje, pa še vedno ni nič. Morali se homo nekam premakniti, eker tu še ni bilo borbe, bo pa prav gotovo.

Pripoveduje se o čudovitih novicah: Da potuje v Italijo 500 kamijonov in tankov, drugi spet 2000, da je kar neverjetno. Bomo že videli, kaj je res. Zdaj je zaenkrat neka bajka o miru, ali pa je sploh konec, kar bi bilo najbolje. Vrag vedi, kaj Angleži cincajo, da ne pridejo nikamor. Na Kerču so se Sovjeti izkrcali, bližajo se Herzonu. Nikolajevu in Odesi. Boge ali bo sploh letos položaj drugačen in ali se bodo Nemci potegnili za Alpe?

Dovolj bo. Ako bo še kaj, kar sem pozabil, bom pa še zapisal.

»Najboljši bi bil še mir...«

7. novembra. Danes sem zvedel, da je padel Milan Kisel. To bo žalost doma. Baj je jurišal s pištolo.

Danes je 26. letnica Oktobrske revolucije. Boge, ali bodo Rusi kaj pripra-

Gorenjski in primorski prisilni mobiliziranci pri-povedujejo o rdeči »narodno-osvobodilni vojski«

V komunističnem podtalnem tisku lahko beremo, kako so Gorenjci in Primorci navdušeni za »narodno osvobodilno« delo rdečih barab, kako se »sprostovoljno« javljajo v rdečo »vojsko«, da so odlični borci za »svobodo« in kako z vsemi močmi podpirajo OF. To govori komunistična agitacija. A če hočemo vedeti, kakšno je pravo stališče Gorenjcev in Primorcev do komunistične OF, vprašajmo nje same.

Sredi meseca marca letos so se zbrale na Notranjem štirirdečo »brigade«, in to »Kosovelovci«, »Gradnikovci«, »Prešernovci« in »Gregorčičevci« ter »Dolomitski odred«. Imeli so namen uničiti njim najbolj nevarne in škodljive domobranske postojanke: Rovte, Hotedršico, Logatec, Idrijo itd., da bi si osvojili važne prehodne doline, ki vežejo Primorsko z Gorenjsko in Notranjsko.

Znano je, kako je ta njihova »ofenziva« žalostno propadla. Tolovaji so imeli na stolice in stolice mrtvih. Hkrati pa je bila to jako ugodna prilika za nasilno mobiliziranje Gorenjcev in Primorcev, da so pobegnili od tolovajev k domobrancem.

Nad vse zanimivo in hkrati žalostno je njihovo pripovedovanje o doživljajih pri razbojnikih. Vsi so srečni, da so se rešili komunističnih tolp in prišli v roke ljudem, ki znajo ceniti človeško življenje in njegovo dostojanstvo.

Gorenjci je prisilno mobilizirala »Prešernova brigada« eredi februarja. Po večini so bili odpeljani z doma, mnoge pa so vzeli kar na poti domov ali pa na delo. Niti toliko časa jim niso dali, da bi se bili primerno oblekli in vzeli s seboj najnujnejše stvari. Tudi jim niso pustili, da bi vzeli s seboj denar, češ pri nas je dovolj denarja, hrane, obleke in vsega, kar je za ljudi treba. Dobro so vedeli, da nimajo obleke in da bodo mobiliziranci cele mesece prezebali, a jim niso pustili niti tega, da bi vsaj od doma prinesli, kar bi potrebovali. Sočutja do sočloveka pri tolvajih ni. Eden izmed teh mobilizirancev je bil skoraj gluh, mnogi pa so bili stari pod 17 let, drugi spet sivolasi starčki.

Kakšen je pravi odnos Gorenjcev do tolovajev, kaže ravnanje banditov z njimi. Kakšnih važnih nalog jim sploh ne dajejo, mnogi pa so brez orožja in morajo nositi munijo in hrano.

Gorenjec je ponosen, se zaveda svoje vrednosti in zato nikdar ni bil in ne bo za komunistem, ki smatra človeka le za ničvredno številko. Komunisti se tega dobro zavedajo, zato jim ne zaupajo. Kljub temu da bi bilo razumljivo, da bi Gorenjci nasledili komunistični propagandi, so le spoznali, da se tolovaji ne bore za nobeno narodno osvoboditev, ampak le za komunistične cilje. Gorenjec ima dober čut za vsako potvarjanje in prikrivanje resnice in za lažno agitacijo, češar je pri komunistih toliko. Zato mu ni prijetno v njihovih vrstah.

Eden izmed teh Gorenjcev je pripovedoval o svojih doživljajih takole:

»Za takoj pri mobilizaciji sem opazil, da pri tolvajih ni tovarštva, enakosti in bratstva, o čemer toliko trobijo. Kar nas je bilo revežev, smo morali iti z njimi, bogati pa so se lahko odkupili.

Z nami so ravnali kot z živino. Komandanti in sploh višji niso imeli za nas dobre besede niti prijaznega pogleda. Nič se niso zmenili, če smo bili razrgani, lačni in izmučeni. Nekoč sem bil lačen, da sem komaj na nogah stal. Šel sem v hišo, kjer so kuhali za štab, in prosil, da bi mi dali malo žgancev. Pa se oglasi neka tovaršica in pravi: »Izgini ven! Nekaj vas bo treba postreliti, pa boote nehali nergati in se naučiti prenašati tudi glad.«

Nikdar, je pripovedoval ta Gorenjec, nisem še toliko pretrpel kakor sedaj. To je smrt, ne življenje. In vse to pri zavesti, da trpim za stvar, ki je zlo in prinaša vsemu našemu narodu toliko bede in solza!

Nerad sem hodil po vaseh v hiše, ker sem vedel, da nas ljudje z zaničevanjem

vili za ta dan ali ne. Najboljši bi bil še mir — ali vsaj kaka kapitulacija. Vrag naj jih vzame!

Zdaj baje že pripravljajo pohod izpod Podturjaka, menda k nam. Saj na Golo so že streljali. Tudi ponoči sem slišal streljanje s topovi in mitraljezi v smeri proti Ljubljani.

Danes je pričelo pošteno snežiti. Pozabil sem menda že povedati, da je padalo, ko smo šli z Golega, habje pšeno, da je bilo kar malo belo. No, danes so se tla že vsa pošteno pobelila. Sneg je moker, južen, da je strah. Vendar je bolje kakor da bi bil dež. Tudi preglednost je manjša, mogoče se homo pa brez boja zavlekli kam v mirnejše kraje. Saj zdaj je za prave akcije odklenalo, če sneg ostane.

Poiskati bo treba kako prezimovati, ker z življenjem na prostem je menda odklenalo. Bomo že še videli, kako bo. Samo da bi se že znebili tega strahu pred Nemci, da bi bullni ne gledali v njih bavyavov. Vraga, da se jim ne da vtepti v glavo tega.

Škoda je za takega komandanta. Jaka je namreč neustrašen in bo še zaradi takih obupanih čet enkrat nastradal. Mobilizirancev bi se morali znebiti, da bi ostale raje manjše edince, na katere bi se vsaj lahko zanesel. Vraga, saj še o stražarski službi nimajo pojma. Ko vedo, da nam gre za kožo, so tako lahkomišelnji na straži. Mogoče bo zdaj kaj bolje, ko imamo nekaj izkušenj o tem, seveda največ slabih. Vsaka šola nekaj stane. Ko bi le enkrat imeli kak dober položaj, da bi se znebili tega neumnega strahu pred Nemci. Naj bo dovolj. Bom pa že jutri, ako bo čas, nadaljeval, če bodo razmere dovoljevale.

in s strahom gledajo, a povedati, kar sem čutil in mislil, si nisem upal.

Danes hvalim Boga, da sem se rešil te bandele!

Zanimivo je bilo gledati in poslušati te ljudi. Bili so sicer slabobolečni in ehujšani, tudi govorili so malo, a njihove izjave so bile jasne, trezne, izvirajoče iz zavesti, da se niso izneverili svojemu narodu in da se niso dali zapeljati zločinskemu komunizmu. Vsi so dejali, da so pripravljani takoj prijeti za orožje in iti na Gorenjsko uničevati rdeče tolpe ter zaslepljenim domačinom odpirati oči po lastnih izkušnjah in doživljajih.

Podobno kakor Gorenjci so povedali tudi Primorci. Opaziti je bilo, da so bili pod vplivom rdeče propagande, ki je zaradi tamonjih razmer preselila marsikoga. Tolovaji so jim načrtno prikrivali svoje prave cilje. Govorili so jim, da se borijo le za svobodo slovenskega naroda in proti izdajalcem.

O komunizmu jim niso nikdar govorili naravnost. Pri političnih urah so razlagali svoj socialni program tako na splošno, da preprost človek ni mogel opaziti skritih komunističnih idej.

Zato ni čudno, če je nekdo izmed njih na vprašanje, če je že videl kdaj komu-

nista, dejal, da še nikdar ne, čeprav je bil že tri mesece pri njih.

Vsemu temu se ni čuditi, če upoštevamo, da Primorci do prihoda domobrancev niso imeli nikogar, ki bi jim bil razkrival prave cilje tolovajev. Sprejeto so začeli po 8. septembru 1943, ko so videli pri »osvobodilcih« stvari, ki jasno pričajo, da se OF ne bori za cilje, koristne slovenskemu narodu. Nikakor niso mogli razumeti, da se izdajaleci »slovenski vojak« bori s slovenskimi tolovaji z ramo ob rami za »korist« — slovenskega naroda. Vrh tega pa imajo ti pri-tepenci večjo veljavo in besedo kot slovenski tolovaji. Vsi so kmalu spoznali, da se OF bori za tuje in ne za domače koristi.

Najbolj pa jim je odprlo oči dejstvo, da so tolovaji streljali nedolžne civilne Slovence. Tako so bili sami priče, kako so na Javorniku ustrelili tri dekleta, na Križni gori pa 70 letnega starčka. Če se bore za boljši red, za bolj socialno življenje, zakaj potem tako ravnajo z vojaki in s civilnim prebivalstvom?

Vsi so povedali, da so dobili vtis, da je tolovajstvo neurejena, nedisciplinirana banda, ki jo vodijo surovi, neusmiljeni in slovenskemu človeku oddaljeni ljudje, ki

peha ljudi v brezupen, vsemu narodu škodljiv boj.

O domobrancih malo govorijo, ker se boje, da bi se začeli zanje preveč zanimati. Če pa o njih govorijo, jih prikazujejo kot največje izdajalce, in da vsakega tolovaja, če se jim javi, mučijo in ustrela.

Kako so mnogi Primorci zaslepljeni po rdeči propagandi in nepoučeni, naj nam pove naslednji primer:

V pisarno stopi mlad, 18 let star Primorec G. J., ki ga je naša patrola ujela. Ustavi se pred zasliševalnim častnikom in trikrat strumno pozdravi z dvignjeno pestjo. Vsi smo se z začudenjem spogledali. »No, kako ti je ugajalo pri parti-zanib?«

»Ja, dobro.«

»Kakšna je hrana?«

»Dobra.«

»Kaj pa obleka in oborožitev?«

»Obleka dobra (čeprav mu je koleno

gledalo iz hlače). Oboroženi smo tudi do

bro (čeprav ni imel puške).«

»No, kaj pa bi ti naredil z domobran-

cem, ki bi ga dobil v roke?«

»Ja, k vam bi ga pripeljal ali pa

ustrelil.«

»Kam boš šel, če te izpustimo?«

»K partizanom.«

»Ali veš, kdo smo mi?«

»Partizani!«

Precej časa in truda je bilo treba, da

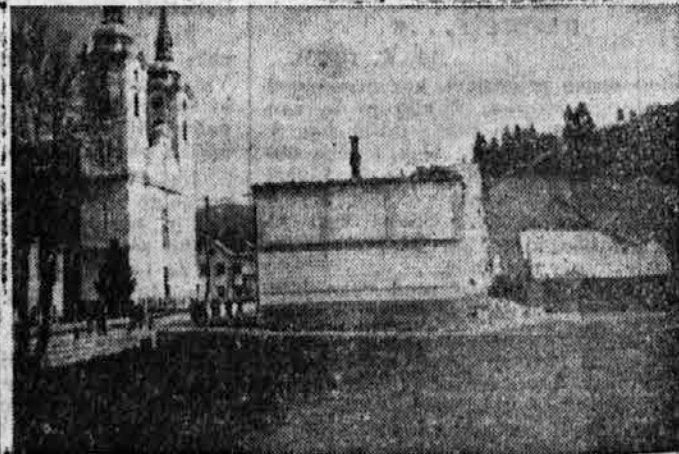
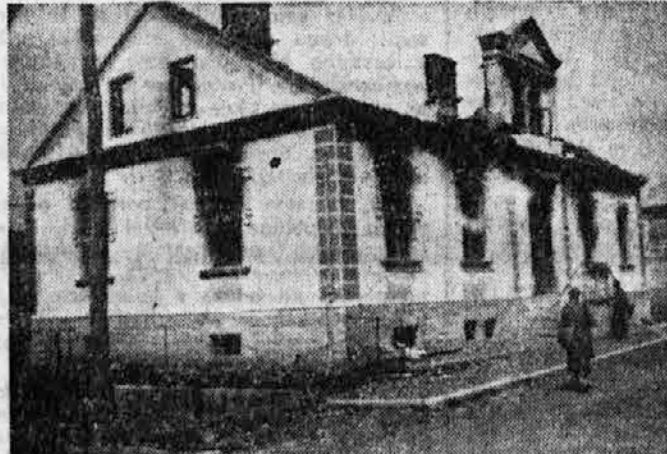
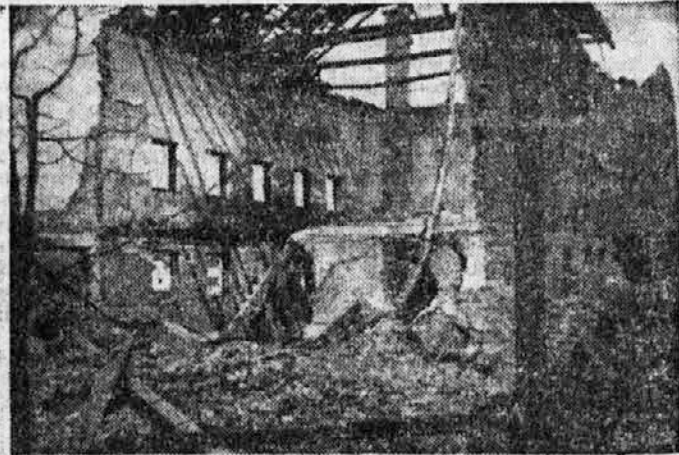
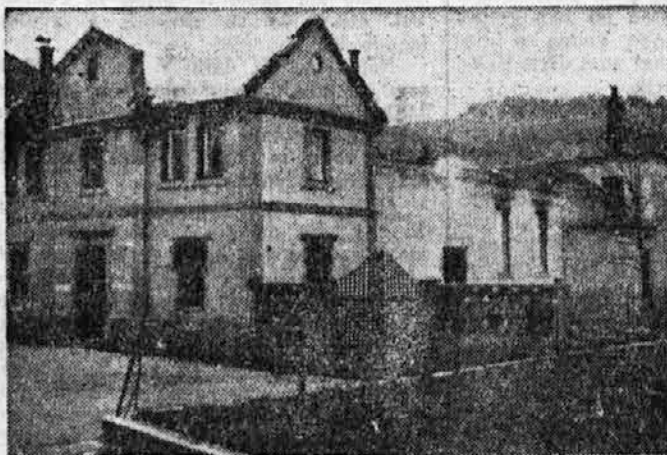
smo ga prepričali, kje prav za prav je, in

ni se mogel načuditi, da ni že davno raz-

rezan na drobne kosce in ubit, ker je

prišel v roke — domobrancem.

DELO OSVOBODILNE FRONTE V ŽIREH...

Na levi od zgoraj navzdol: Porušeni sokolski dom, požgani občinski dom, uničeno župnišče. — Na desni: razdejani prosvetni dom, požgana šola, pogled na cerkev in njeno okolico.

... IN LJUDSKI ODGOVOR NANJ

Protikomunistično zborovanje na Vrhu